

İnformasiya təminatında Milli Kitabxanamızın bibliografik nəşrlərinin rolu

Kitab nəşillərinin nəşillərə mənəvi vəsiyyətidir. Bəşəriyyətin bütün həyatı kitabda əksini tapıb. Kitabxanalar tarix boyunca bu zəngin mənəvi-tarixi abidənin mühafizəçisi olub. Bu gün ölkənin ən nəhəng və ən zəngin kitab saxlayıcısı olan Azərbaycan Milli Kitabxanası informasiya sahəsində, mədəni irsin mühafizəsində, maarifçilik ideyalarının və mədəni-intellektual səviyyənin formalaşması istiqamətində mühüm işlər görən çoxfunksiyalı müəssisə rolunu oynayır.

Azərbaycan Milli Kitabxanasının bibliografik informasiya fəaliyyətinin mühüm istiqamətlərindən birini bibliografik vəsaitlərin tərtibi və nəşrinin həyata keçirilməsi təşkil edir. Bibliografik göstəricilər müxtəlif mövzuları əhatə etməklə istifadəçilərin informasiya tələbatının ödənilməsi məqsədilə yaradılır. Milli Kitabxana sənədlərin bibliografiyalaşdırılması, ölkənin bibliografik vəsaitlər sisteminin formalaşması sahəsində geniş, əhatəli, səmərəli fəaliyyət göstərir.

“Tarixi-xronoloji və nəşri-tarixi baxımından özündə çox qiymətli məlumatları əks etdirən belə vəsaitlər ayrı-ayrı elm sahələri üzrə tədqiqatların və araşdırmaların aparılmasında əvəzsiz rola malikdir. Digər tərəfdən müasir dövrdə oxucuların rəngarəng sorğularının ödənilməsində milli bibliografiya vəsaitlərinin əhəmiyyəti çox böyükdür. Məhz ölkə ərazisində işıq üzü görün bütün çap məhsullarını toplu şəkildə özündə əks etdirən milli bibliografiya vəsaitləri oxucuların, mütəxəssislərin, alimlərin, ziyalıların və nəhayət, kitabxanaçıların daha çox müraciət etdikləri məlumat nəşrlərindəndir.

Cari bibliografiya yeni meydana gələn sənədlər haqqında ardıcıl məlumat vermək funksiyasını yerinə yetirir, tələbatçılara öz sahələrində sənəd axınına daim izləmək və bu axında hərtərəfli istiqamətlənmək imkanı yaradır. Bu xüsusiyyəti cari bibliografik

informasiyanın dolğunluq və operativliyinə, sənədin meydana gəlməsi ilə informasiyanın çatdırılması arasındakı fasilənin minimuma endirilməsinə say göstərilməsini tələb edir. Cari bibliografik informasiya mənbələrinin yaradılması və tələbatçıya çatdırılmasının dövrüli məsələsi çox önəmlidir.

Milli Kitabxana 2006-cı ildən öz fonduna daxil olan yeni ədəbiyyatın cari bibliografik göstəricilərini tərtib etməyə başlamışdır. Bu cari informasiya göstəricisini hazırlamaqda məqsəd oxucu və mütəxəssisləri Milli Kitabxanadakı yeni ədəbiyyatla tanış etməkdir. “Yeni kitablar” adlı annotasiyalı bibliografik informasiya göstəricisi əvvəllər yarımillik idi, ildə iki nömrəsi buraxılırdı. Lakin kitablar çox olduğuna görə 2007-ci ildən etibarən bu bibliografik vəsait rüblük hazırlanıb və həmin dövr

ərzində Milli Kitabxananın fondlarına daxil olan bütün yeni ədəbiyyat orada öz əksini tapır. Burada Azərbaycan, rus və digər xarici dillərdə bütün nəşrlər əhatələnir. Materiallar bölmələrin daxilində elm sahələri üzrə qruplaşdırılır və oxucuların istifadəsini asanlaşdırmaq məqsədilə hər bir kitabın şifrləri də verilir. Hər bölmə daxilində əvvəlcə Azərbaycan dilində, daha sonra isə rus və digər xarici dillərdə ədəbiyyat, onların düzülüşündə əlifba prinsipi əsas götürülür. Burada hər bir əsərə qısa məlumat annotasiyası da yerləşdirilmişdir.

Ümumi xarakterli informasiya bülleteni ilə yanaşı, kitabxana sahəvi cari göstərici də çap etdirir. 1976-cı ildən “Mədəniyyət və incəsənət haqqında yeni ədəbiyyat” adı ilə 2 ayda bir dəfə 4 çap vərəqi həcmində 500 nüsxə nəşr edilən bu dövrü orqan 1982-ci ildən “Azərbaycan mədəniyyəti və incəsənəti haqqında yeni ədəbiyyat” adı ilə işıq üzü görür. Lakin maliyyə problemləri ilə əlaqədar neçə illərdən bəri nəşri dayandırılıb. Avtomatlaşdırılmış sistemin tətbiqindən sonra “Mədəniyyət, incəsənət və turizm haqqında yeni ədəbiyyat” adı ilə yenidən aylıq cari bibliografik informasiya göstəricisi kimi nəşr olunur. Yeni göstəricini əvvəlki vəsaitin yenidən nəşri kimi də qiymətləndirmək mümkündür. Lakin əvvəlki cari informasiya göstəricisindən fərqli olaraq bura “Mədəniyyət” və “İncəsənət” bölmələrindən başqa, müstəqil “Turizm” bölməsi də salınıb. Vəsaitin nəşrində məqsəd Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin rəhbər işçilərini və aparıcı mütəxəssisləri müvafiq mövzu üzrə Azərbaycan və rus dillərində Milli Kitabxanaya daxil olan yeni kitablar, bəzi jurnal və qəzet səhifələrindəki məqalələr haqqında operativ məlumatlandırmaqdır. Vəsaitdə kitabxananın fonduna daxil olan mövzu üzrə kitabların şifrləri də verilmişdir. Bu da mütəxəssislərin istifadəsini asanlaşdırmaq məqsədi daşıyır. Hazırda həmin vəsaitdə əhatə olunan materialların tam elektron mətnləri kitabxananın saytında müvafiq bölmədə yerləşdirilib.

1960-cı ildən Azərbaycan Dövlət Kitab Palatası tərəfindən nəşr

Kitabiyatı” Azərbaycan Milli Kitabxanasının təcürbəli mütəxəssisləri tərəfindən hazırlanıb. İlk buraxılışlar 1990–91-ci illərdə respublikamızda nəşr olunan kitablar və kitabçalar haqqında məlumatları əhatə edir. Vəsaitin çapa hazırlanması işində AMEA Mərkəzi Elmi Kitabxanasının, BDU Elmi Kitabxanasının, İqtisad Universiteti, Tibb Universiteti elmi kitabxanalarının və bir sıra universitetlərin kitabxanalarının mütəxəssisləri də yaxından iştirak edirlər. “Birillik Azərbaycan Kitabiyatı”nda olan yardımçı göstəricilər və statistik məlumatlar respublikadakı kitab məhsulunun tərkibi barədə müxtəlif aspektli informasiya almaq imkanı yaradır. Toplanmış material elm və fəaliyyət sahələri üzrə dövlət bibliografiyası orqanlarında istifadə edilən təsnifat əsasında qruplaşdırılır.

“Kitabiyatda bibliografik təsvirlər 2003-cü ildə qəbul olunmuş QOST 7.1-2003 “Bibliografik yazı. Bibliografik təsvir. Ümumi tələbat və tərtibat qaydaları” əsasında tərtiblənilir. Toplanmış material elm və fəaliyyət sahələri üzrə dövlət bibliografiyası orqanlarında istifadə edilən təsnifat əsasında qruplaşdırılıb. Burada məcburi ünsürlərlə yanaşı, fakultativlər də öz əksini tapır. Bölmələr daxilində əvvəlcə Azərbaycan, sonra isə rus dilindəki materiallar verilib. Hər bölmə və yardım bölmə daxilində əlifba prinsipi gözlənilib.

Vəsaitin sonunda oxucuların ondan istifadəsini asanlaşdırmaq məqsədilə köməkçi aparat kimi həm Azərbaycan, həm də rus dillərində “Müəlliflərin əlifba göstəricisi” və “Sərlövələrin əlifba göstəricisi” tərtib olunub. Birinci göstərici müəllif üzrə axtarılan köməklik göstərsə, ikincisi sərlövə üzrə təsvirlənmiş əsərlərin axtarışını asanlaşdırır.

İctimai istiqamətində görə bu vəsait ümumi, funksional-məqsəd və xronoloji əlamətə görə retrospektiv, bibliografiyalaşdırma obyektinin məzmun əlamətinə görə isə universal göstəricidir. Onun tərtibində əsas meyar kimi bir il ərzində respublikamızda kitab və kitabça halında nəşr olunmuş əsərlər götürülmüşdür.

Bu vəsaitlərin nəşrində məqsəd informasiya tələbatçılarının həm dünya, həm ölkə, həm də ayrıca Azərbaycan Milli Kitabxanasının fondunda mühafizə edilən hər növ materiallarla tanışlığı, lazımı informasiyanın məsafədən və kitabxana daxilində əldə edilməsinə yardımdır. Kitabxananın saytında yerləşən

“Kitabxanamızın nəşrləri” bölməsində həmin bibliografik vəsaitlərin tam mətnlərindən elektron formada istifadə mümkündür. Kitabxananın əməkdaşlarının əməyinin nəticəsi kimi ərəsəyə gələn vəsaitlər milli bibliografiyanın formalaşması və inkişafında əvəzsiz rol oynayırlar. ♦

Aygün Hacıyeva,
Azər Əlihusəynov

